

slovenský národopis

2 | 23

VEDA, VYDAVATELSTVO
SLOVENSKEJ
AKADÉMIE VIED, 1975

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.ceeol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

Tradičná kultúra Slovákov na bývalej uhorskej Dolnej zemi	169
Ján Sirácky: Dolná zem a Slováci	173
Rudolf Bednárík: Vymedzenie slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi	183
Božena Filová: Bývalá uhorská Dolná zem ako predmet záujmu slovenskej národopisnej vedy	193
Jozef Štolc: Slovenský jazyk na Dolnej zemi ako súčasť slovenského národného jazyka	205
Ján Botík: K metóde analýzy dedinského spoločenstva v prostredí slovenskej enklávy	215
Svetozár Švehlák: Súčasný stav výskumu tradičnej kultúry slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi	223
Mária Kosoová: Retrospektívny pohľad na prístup ľudovej kultúry Slovákov v Juhoslávii	235
Soňa Burlasová: Symbióza dvoch kolonizačných vetví v piesňovej kultúre jednej obce	245
Svetozár Švehlák: Ľudová balada u juhoslovanských Slovákov	252
Stanislav Dúžek: Etnomuzikologický výskum juhoslovanských Slovákov	259
Ján Podolák: Niektoré otázky štúdia ľudovej kultúry Slovákov v Slavónii	265
Michal Markuš: Vznik a vývoj slovenskej etnickej skupiny „tírpáci“ v Nyíregyháze v Maďarsku	271
Soňa Kovačevičová: Z histórie kultúry čabianskych Slovákov a ich materských obcí na Slovensku	288
Oskár Elšček: Výskum hudobnej kultúry Slovákov v Maďarsku	301
Ján Podolák: K doterajším výsledkom etnografického výskumu poľnohospodárstva u maďarských Slovákov	316
Viera Gašpariková: K súčasnému stavu prozaického folklóru Slovákov v Bulharsku	326
Eman Muntág: Rukopisné zbierky slovenských ľudových piesní z Dolnej zeme v Literárnom archíve Matice slovenskej	337

ROZHLADY

K jubileu dr. Emy Drábikovej-Kahounovej, CSc. (Emília Horváthová)	340
Konferencia o súčasnom stave a úlohách výskumu národnostnej otázky (Ján Botík)	341

Mesiac maďarských múzeí a slovenská účasť na tejto akcii (Irena Pišútová) 343

RECENZIE A REFERÁTY

СОДЕРЖАНИЕ

Традиционная культура словаков на бывшей венгерской Долной земле	169
Ян Сирацкий: Долна зем и словаки	173
Рудольф Беднарик: Определение словацких колоний и диаспор на Долной земле	183
Боженa Филова: Бывшая венгерская Долна зем в качестве объекта интереса словацкой этнографической науки	193
Йозеф Штолц: Словацкий язык на Долной земле как составная часть словацкого национального языка	205
Ян Ботик: К методу анализа деревенского общества в среде словацкой колоний	215
Светозар Швeглак: Современное состояние изучения традиционной культуры словацких колоний и диаспор на Долной земле	223
Мария Косова: Ретроспективный взгляд на обследование народной культуры словаков в Югославии	235
Соња Бурласова: Симбиоз двух ветвей колонизации в песенной культуре одной деревни	245
Светозар Швeглак: Народная баллада у югославских словаков	252
Станислав Дужек: Этномузыкологическое изучение югославских словаков	259
Ян Подолак: Некоторые вопросы народной культуры словаков в Славонии	265
Михал Маркуш: Возникновение и развитие словацкой этнической группы «тирпаки» в Ниредьгазе в Венгрии	271
Соња Ковачевичова: Из истории культуры чабианских словаков и их родных деревень в Словакии	288
Оскар Элшек: Изучение народной музыкальной культуры словаков в Венгрии	301
Ян Подолак: К результатам этнографического исследования сельского хозяйства у венгерских словаков, проведенного до настоящего времени	316
Вера Гашпарикова: О современном состоянии прозаического фольклора словаков в Болгарии	326
Эман Мунтаг: Рукописные коллекции словацких народных песен с Долной земли в Литературном архиве Матицы словацкой	337

BÝVALÁ UHORSKÁ DOLNÁ ZEM AKO PREDMET ZÁUJMU SLOVENSKEJ NÁRODOPISNEJ VEDY

BOŽENA FILOVÁ
Národopisný ústav SAV, Bratislava

Kultúra a život Slovákov na bývalej uhorskej Dolnej zemi znamená pre slovenský národ súčasť jeho kultúry, súčasť jeho osudov. Tento pocit spolupatričnosti premieta sa v posledných rokoch i do odborných záujmov vedných disciplín, ktoré sa zaoberajú osudom, dejinami a kultúrou nášho národa. Práve v súčasnosti sme svedkami toho, že sa z niekdajšieho, skôr náhodného a individuálneho záujmu o túto tému vyhraňuje postupne premyslený a systematický prístup kolektívu odborníkov a záujemcov.

Výskum tradičnej kultúry Slovákov na Dolnej zemi je viac ako iné témy nášho bádania spojený v istom zmysle i s väčšou emóciou a záľubou, ako je to pri iných výskumných témach. Nevychádzam v tejto konštatácii len zo skutočnosti, že na výskume sa zúčastňujú viacerí kolegovia príslušníci, či bývalí príslušníci slovenských diaspor a enkláv na Dolnej zemi, ktorí svojou prácou odovzdávajú vlastný ľudský i odborný dlh; nevychádzam ani zo skutočnosti, že mnohých z nás zaujal tento problém i ako občanov a členov nášho národného spoločenstva, hoci nemožno prehliadnuť ani túto citovú reakciu, ktorá nevdojak vzniká pri počutí svojho jazyka, možno i rodného nárečia, niekde ďaleko od vlasti. Je to však predovšetkým zvlášť-

na príťažlivá vedecká problematika, ktorá jej tieto hodnoty dodáva.

Všeobecnou zákonitosťou vývinu ľudskej spoločnosti je, že sa národy, resp. časti národov pohybovali, sťahovali do prostredia iných národov, pričom vzájomne ovplyvňovali svoj spôsob života, svoje tradície. To je všeobecná zákonitosť. Aký výsledok tento pohyb prinášal, ako sa stretávajúce kultúry vzájomne ovplyvňovali, to je už otázka zvláštnych i jedinečných, a rozhodne nie všeobecných výsledkov.

Bývalá uhorská Dolná zem s početnosťou slovenského živlu v nej stala sa pre nás akoby súčasťou nášho národného teritória. Je neodmysliteľná pre pochopenie národného vývinu Slovákov v posledných dvoch storočiach. Rozhodli sme sa preto i my, zámerne, venovať sa najprv problematike tradičnej kultúry Slovákov na bývalej uhorskej Dolnej zemi, teda zúžiť svoj pohľad zo všeobecnej problematiky slovenských enkláv a diaspor vo svete na otázky slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi, práve preto, aby sme vyzdvihli význam tejto oblasti, aby sme sa pousilovali lepšie ju pochopiť v kontexte nášho vlastného národného vývinu, v kontexte vývinu tradičnej kultúry nášho národa.

Vo svojom príspevku uvádzam dva prístupy riešenia otázok štúdia tradičnej kultúry slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi, pozerám sa na tento problém z dvoch polôh. Pri prvom prístupe je dôležité vyhranenie pojmu „Dolná zem“ z hľadiska ekológie tradičnej ľudovej kultúry tu žijúcich Slovákov, konkrétne potom zvláštností procesu vývinu tejto kultúry. Tu je dôležité spresnenie pojmov *diaspora* a *enkláva*, ktoré sú z hľadiska ekológie rozličnými prostrediami existencie tradičnej kultúry.

V druhom pohľade ide o Dolnú zem z hľadiska kontextu tradičnej kultúry tu žijúcich Slovákov a porovnanie s vývinom materskej slovenskej ľudovej kultúry. Teda presnejšie, chcem nájsť miesto, cez ktoré sa môžu naše zistenia, ktoré máme pri objasňovaní vývinu slovenskej ľudovej kultúry na vlastnom slovenskom teritóriu, obohatiť o zistenia z výskumu tradičnej kultúry Slovákov žijúcich už mimo územia ich národného teritória. Pri tomto druhom bode by som rada spomenúť niektoré podnety, ktoré už na základe doterajšieho výskumu poskytuje štúdium Dolnej zeme.

I.

Bývalá uhorská Dolná zem s početným pohybujúcim sa slovenským živlom bola v obdobiach prisťahovávaní sa Slovákov sem vlastne akoby predĺženou súčasťou slovenského národného teritória. Pohyb slovenských prisťahovalcov bol veľmi dynamický a mnohoraký i vo svojich formách. Podľa stanovísk niektorých historikov bolo Maďarsko týchto storočí, zvlášť niektorých jeho vymedzených období, vyznačujúcich sa práve sťahovaním Slovákov južne od svojho národného územia, veľmi badateľne poznačené slovenským živlom, takže niekedy bolo i málo rozoznatelné od etnicko-kultúrneho charakteru územia Slovenska,

Z prútia upletené úle, Békéscsaba, Maďarsko. Foto J. Botík, 1973

Drevený náhrobník na cintoríne v Tótkomlósi, Maďarsko. Foto J. Botík, 1973

najmä jeho južnej a strednej časti. Zvláštny spôsob osídľovania sa Slovákov na Dolnej zemi, preťahujúci sa na dlhé desaťročia, či i storočia, vytvoril i zvláštny spôsob utvárania znakov ich kultúry. Kolonizácia neprebíhala v jednom vymedzenom časovom období, ako to poznáme z histórie niektorých iných národov, ale sa časove preťahovala, používajúc viaceré formy pohybu hľadania a vytvárania sídiel. Pohyby slovenského obyvateľstva, označované ako primárna, sekundárna a terciárna kolonizácia — pričom nechýbali i pohyby proti smeru tejto kolonizácie, teda i pohyby späť, nedovoľovali vždy sformovať sa takým spoločenským organizmom, ktorých kultúra by sa kodifikovala podľa dáta príchodu alebo bola poznačená tými regionálnymi či lokálnymi znakmi kultúry, ktoré si priniesla prvá väčšia vlna prisťahovalcov. Bývalá uhorská Dolná zem z hľadiska štúdia života a kultúry sem presťahovaných Slovákov nie je jednou celistvou oblasťou ich tradičnej kultúry. V tomto zmysle je to pre nás oblasť rozličných foriem, nejednakých hodnôt a povedala by som, i nerovnakého súčasného bádateľského záujmu a postupu. Podľa toho, ako sa toto dlhodobé osídľovanie postupne kryštalizovalo či etnicky relatívne kompaktné, alebo roztrúsene, teda či v enklávach alebo v diasporách, vytvorili sa i odlišné podmienky pre ďalší osud života pôvodnej, prinesenej tradičnej kultúry. Ekológia týchto dvoch miliea je odlišná. Odlišný je i výsledný obraz vývoja tradícií. Enkláva ako kompaktný celok, ktorý sa akoby nanovo vytvára kvantitatívnym zoskupovaním jedincov tej istej etnickej alebo blízkej kultúrnej a etnickej príslušnosti, má stmelovacie tendencie. Je to v istom zmysle akýsi nový živý organizmus, ktorý sa uzatvára do seba a potom i zo seba ďalej čerpá a tvorí. Pri vytváraní kultúrneho profilu enklávy ide na jednej strane o tvorivý proces vplyvov medzi kul-

túrou prisťahovalcov a kultúrou nového prostredia, ale na strane druhej ide najmä o vlastný tvorivý proces vplyvov vo vnútri samej zložky prisťahovalcov, ktorá v štádiu prisťahovávaní nie je vždy kultúrne jednotná, ale naopak, rozmanitá odlišnosťou svojich lokálnych kultúrnych znakov. Amalgámom vytvárania budúcej kultúrnej jednoty enklávy nebýva vždy zložka regionálne či lokálne najpočetnejšia, ako by sa to dalo predpokladať, ale tá, ktorá je najsilnejšia svojou kultúrou a tradíciou, jej vypracovanosťou, jej formovým rozsahom a štruktúrou. Doterajšie výsledky výskumu diaspor a enkláv a ich teoretické zovšeobecnenia hovoria skoro jednoznačne o tom, že je to práve enkláva a nie diaspora, ktorá čerpá sebestačne z vlastnej prinesenej tradície a to tak, že sa do nej akoby ponára, pričom často odkrýva, pravdepodobne pre nové okolnosti života, i staršie fázy tejto tradície. Pokračuje vo funkcii tejto tradície, pritom nemusí ani významnejšie porušovať jej štruktúru. Enkláva vo svojom ďalšom vývine, i keď udržiava styky so starou vlasťou a riadi sa dlhý čas vlastne len kolektívnou cenzúrou a normami pôvodnej vlasti, ktoré sú uložené v podvedomí členov enklávy, zámerné vyberá a oživuje také normy, ktoré sú potrebné pre organizáciu života v nových podmienkach. Enkláva ako nový organizmus stmelujúci svojich členov a zaväzujúci ich novými normami, vytvára si vlastné vnútorné zákonitosti.¹

Proces integrácie slovenských prisťahovalcov do enkláv na Dolnej zemi generácia našich výskumníkov nezastihla. Táto integrácia prebiehala zrejme oveľa skôr. Môžeme ešte zachytiť jej rezultáty.

¹ Porov. FILOVÁ, B.: Tradičná kultúra vojvodinských Slovákov v kontexte slovenskej ľudovej kultúry. In: Tradičná kultúra Slovákov vo Vojvodine. Nový Sad, 1973, str. 23.

Naša generácia oveľa častejšie zachycuje také podmienky (a potom i fázy) existencie pôvodnej prinesenej tradičnej kultúry, ktorá stojí v roztrúsených, diasporických podmienkach osihotená. Preto aj podlieha postupne, niekedy však i veľmi rýchlo, akoby kvalitatívne, všetkým faktorom inoetnického obklúčenia, ako sú: národnostná asimilácia, nevyhnutnosť pohotovej adaptácie, ktorá vrcholí niekedy úplnou akulturáciou, strata potreby kontinuity prinesenej kultúry, strata potreby noriem, ktoré táto kultúra so sebou niesla.

Neviem či niekto doteraz urobil pokus o kvantitatívne rozloženie slovenskej menšiny na Dolnej zemi do enkláv a diaspor. V jednotlivých štátnych útvaroch, do ktorých sú dnes tieto menšiny zaradené, je to rôzne. Isté je, podľa môjho stanoviska, že diasporické ekologické podmienky existencie tradičnej kultúry Slovákov na Dolnej zemi sú dnes v prevahe.

Výskum diaspor je zložitejší, ale užší v použití metód bádania a poskytuje menej informácií pre naše základné ciele pri riešení problematiky tradičnej kultúry Slovákov v zahraničí.

Výskum slovenských enkláv a diaspor chápaný v súvisi s vývinom zvláštnej, mnohoetnickej a povedala by som mnoho-kultúrnej oblasti, akou je Dolná zem, prispieva i k vykresleniu Dolnej zeme ako významnej historicko-kultúrnej oblasti Európy. Výskumom slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi pomáhame istým spôsobom tým bádateľom, ktorých vlastnou úlohou je štúdium celej oblasti. Ide tu o zložitú otázku sledovania prínosu jednotlivých kultúr, lepšie povedané tradičných kultúr, kultúram nového životného prostredia, novej vlasti prisťahovalcov. Táto sféra činnosti z prvého okruhu problémov, ktoré tu uvádzam ako východiskové, je etapa, ktorá nás len čaká. Poznatky, ku ktorým budeme postupne dochádzať, budeme mu-

sieť bezpodmienečne konfrontovať s vedcami tých krajín, v ktorých slovenské enklávy a diasporu žijú; poznatky na to sa už zhromažďujú, čím sa vytvára pre túto budúcu etapu veľmi reálna báza.

II.

Druhým východiskom bádania je prístup, v ktorom sa získaný materiál z výskumu Dolnej zeme dáva do kontextu s našimi vlastnými prácami, s našimi vlastnými výskumami o vývine ľudovej kultúry na Slovensku. Podstatnejšie som tento prístup rozviedla v r. 1970 na vedeckom sympóziu v Novom Sade.² Ak sa dnes vraciam k niektorým pasážam svojho vystúpenia, robím to zámerne preto, že sú dôležité nielen pri výskume Vojvodiny, ale i pri výskume Dolnej zeme vôbec.

Z doterajších výsledkov štúdia tradičnej kultúry Slovákov na bývalej uhorskej Dolnej zemi vyplýva, že jej základ, vývoj a utváranie niektorých nových foriem vyvierajú zo zdrojov tradičnej slovenskej ľudovej kultúry v pôvodnej vlasti, že svojim špecifickým podielom i v ďalších vývinových fázach na ňu kontinuitne nadväzuje, čím vlastne rozširuje i celkový globál materskej ľudovej kultúry. Toto zistenie je pre nás významné tým, že poskytuje niektoré študijné podnety, ktoré keby sme si rozložili a zaradili do pohľadov a metód, ktoré v práci používame, prispeli by i k poznávaniu vývoja ľudovej kultúry na našom vlastnom národnom teritóriu. Pokúsím sa o načrtnutie niektorých podnetov, ktoré vyplynuli z doterajšieho štúdia tradícií slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi, pričom za vodidlo mi slúži predovšetkým materiál z Vojvodiny v Juhoslávii a čas-

² FILOVÁ, B.: c. p., s. 23–31.

točne z okolia Békéscsaby v Maďarsku, pretože moje vlastné výskumné skúsenosti sa opierajú najmä oň.

a) V živote enkláv dochádza k potrebe návratu k starším fázam, vývinove akoby prežitým formám. Za dlhé roky pri výskume slovenských enkláv a diaspor v zahraničí pôsobil u nás skoro výlučne len jeden metodologický prístup, podľa ktorého výskum slovenských enkláv a diaspor poskytuje doklady, ktoré v rámci rekonštrukcie vývoja ľudovej kultúry nášho národa zaraďujeme ako staršie a ktoré už na vlastnom národnom teritóriu nemožno nájsť. Toto metodologické východisko bolo dlhé roky platné ako prioritné. I keď je pre nás ako jedno z hľadísk výskumu veľmi dôležité, je predsa len príliš úzkym vlastivedným i vedeckým pohľadom. Je to však práve toto hľadisko, ktorého rámec nám umožňuje rozšírovať a vedecky správne interpretovať spomenutú otázku návratu k vývoju starším formám ľudových tradícií.

V živote enkláv je viacero takých okolností, na ktorých by sa tento poznatok dal pomerne dobre aplikovať. Veľmi závažné sú napríklad niektoré súvislosti s držbou pôdy, používaním obecného majetku, niektoré okolnosti návratu k čiastkovým črtám teritoriálnej občiny. Je to problematika, ktorá je zaujímavá aj prekvapujúca práve preto, že historici včítane etnografov tvrdili, akoby táto inštitúcia nebola, neexistovala, resp. bola veľmi dávno opustená. Historici, ktorí sa špeciálne zaoberali vlastným životom Slovákov na Dolnej zemi, resp. Uhorskom, túto formu inštitúcie pre Dolnú zem odmietali. Okolnosť, ktorú nám poskytuje práve objavenie údajov o novom použití týchto starších foriem koncom 19. a začiatkom 20. storočia vo Vojvodine, je závažná preto, že pomáha poznávať niektoré lokálne črty aplikácie týchto starších inštitucionálnych foriem, ale aj preto, že pomáha pri rekonštrukcii vývoja

slovenskej ľudovej kultúry a pri spomenutom chronologickom zaraďovaní javov do tohto vývoja.

b) Druhým podnetom je okolnosť, že sa do života enkláv prinášajú javy, ktoré sa neskoršie, teda nie v čase odchodu z vlasti, vyskytli na materskom teritóriu. Viacerí bádatelia hovoria o potrebe enklávy riadiť sa normami starej vlasti, o dlhodobom veľmi intenzívnom styku enklávy s materským teritóriom. Skutočne mnohé javy tradičnej kultúry, napr. odevnej kultúry, ale predovšetkým spoločenského a duchovného života sa do prostredia enkláv a diaspor dostávajú neskoršie, ako sme to očakávali. Na sympóziu v Novom Sade som spomenula prípad jednodetného systému ako typický prípad neskoršieho prenášania javov, vznikajúcich v starej pôvodnej materskej kultúre, do kultúry nových odštiepených výrastkov, do kultúry enkláv a diaspor. Na Dolnú zem prichádzali viacčlenné slovenské rodiny, resp. členovia početných rodín, rozhodne nie rodiny s jedným dieťaťom. Treba povedať, že v tom čase, keď slovenské rodiny odchádzali na Dolnú zem na Slovensku už historici zaznamenávajú znižovanie počtu detí v rodinách v tých oblastiach, odkiaľ vychádzali roje vystahovalcov. Samuel K o H l á r napr. spomína depopuláciu v dôsledku poklesu pôrodnosti v Čerenčanoch a okolitých obciach v období,³ keď odtiaľ ešte prúdila početná kolonizácia na Dolnú zem. Jednodetný systém v starej vlasti vrcholil v období prvej predmníchovskej republiky. Na území Vojvodiny dlhé roky sa systém jedného dieťaťa neuplatňuje, pretože nie je funkčný, nie je potrebný. Naopak je potrebné množstvo pracovných síl, sebestačnosť rodiny počtom vlastných pracovných síl. Len čo sa však rodiny

³ In: URBANCOVÁ, V.: Počiatky slovenskej etnografie. Bratislava, s. 96, 97, 237.

z hľadiska hospodárskeho stabilizujú, pomaly sa sem presúva jav, ktorý na Slovensku už skoro doznel a naplno sa ujíma v bohatých, pre jednodetstvo z hľadiska súkromného vlastníctva pôdy akoby vytypovaných podmienkach Dolnej zeme. Situácia je dnes taká, že kým pri výskume jednodetného systému na Slovensku nachádzame vlastne už len pozostatky, v niektorých slovenských lokalitách Dolnej zeme on teraz kulminuje, napr. v oblasti Banátu. J. Maliak spomína jednodetstvo v niektorých slovenských obciach Báčky, konkrétne v Petrovci už v 20-tych rokoch tohto storočia.⁴ Banát z hľadiska integrácie slovenskej enklávy vo Vojvodine — oproti Petrovcu, resp. Báčke, akoby oneskorený vtedy ešte týmto systémom zasiahnutý nebol, resp. len veľmi okrajovo, aj to len v najbohatších rodinách. Z bohatých, resp. centrálnych obcí slovenskej enklávy vo Vojvodine, ktoré mali i najčulejší styk so starou vlasťou (ale možno aj s okolím maďarským, kde tento jav existoval), sa jednodetstvo dostáva neskoršie do oblastí Banátu a v súčasnosti tu dožíva. Myslím, že podobných príkladov z iných úsekov života slovenského obyvateľstva na Dolnej zemi by sa našlo i viac. Ukazujú, že potreba kontaktov so starou vlasťou neprestáva, zvlášť, ak bola daná možnosť príbuzenských vzťahov, včítane uzatvárania manželstiev zo starej vlasti a že túto okolnosť treba v ďalších výskumoch brať do úvahy. Niektoré hľadiská, ktoré má obyvateľstvo dolnozemskej obcí napr. na uvedený jav, sú veľmi blízke, niekedy úplne totožné s hľadiskami a názormi, ktoré sme zistili u nás.

e) Tretím podnetom je problém integrácie enklávy ako etnografickej oblasti. Ako som už spomenula, tento proces sme vlast-

ne v teréne už nezastihli, nachádzame skôr už len jeho rezultáty. Ako príklad použijem opäť poznatky z Vojvodiny, pretože sa o ne môžem najspoľahlivejšie opierať.

Kompaktné osídlenie Slovákov na území Vojvodiny skutočne vytvorilo plné predpoklady pre vznik enklávy, ktorú by sme mohli preto označiť aj ako etnografickú oblasť. Ak používame terminológiu obvyklú v našej praxi, je to prípad, kde princípy konvergenencie a divergencie pracujú dialekticky. Je tu však ešte i vedomé úsilie príslušníkov enklávy stmeliť sa a vytvoriť zvláštny organizmus, líšiaci sa od okolia niektorými zvláštnymi črtami svojho života. Prípad slovenskej enklávy vo Vojvodine je v istom zmysle názorný pre výskumy enkláv a diaspor na Dolnej zemi vôbec. Sú tu všetky dôležité príznaky, ktoré sa pri štúdiu enkláv a diaspor vo svete nachádzajú. Ide o živý tvorivý proces integrácie enklávy vzhľadom na priaznivé okolnosti politicko-administratívno-hospodárske i zvláštny vzrast národného povedomia. Podľa niektorých príznakov či mechanizmov tejto integrácie by sa skoro dalo povedať, že povedomie Slovákov vo Vojvodine je národne integrovanejšie a vypracovanejšie ako národné povedomie Slovákov v pôvodnej vlasti. Pôsobia tu dlhšie a jednoznačnejšie faktory, zabezpečujúce túto integráciu. Sú to faktory i historicky iné ako na území materského etnika. Táto malá skupina cieľavedome stavia na svojej príslušnosti k slovenskému národu, i keď cíti svoju špecifickosť ako slovenská skupina v Juhoslávii. Doterajší i súčasný život enklávy vo Vojvodine poskytuje a myslím si, že bude ešte dlho poskytovať podnety aj pre širšie ako len etnografické pozorovania. Sú v tom i pozorovania, ktoré sú na hranici etnopsychológie, resp. takých disciplín, ktoré môžu objavne prispieť k súhrnu poznatkov o vývine národného života a národného povedomia.

⁴ MALIAK, J.:

d) Štvrtým podnetom je zistenie o význame získaných poznatkov v zovšeobecňovaní údajov o vývine Slovenska, obdobia sťahovania na Dolnú zem, resp. o význame týchto poznatkov i pri revízii niektorých čiastkových zovšeobecnení o tomto probléme.

Je už všeobecným zistením, že Slováci osídľujúc Dolnú zem museli prekonať technicky veľmi závažný, najmä agrotechnický prelom, museli urobiť veľkú skúšku adaptability. Ako sa to už viackrát zdôraznilo, na Dolnej zemi sa vykryštalizoval typ sedliaka tak, ako sa nevykryštalizoval nikde na Slovensku. K tomuto bolo treba prekonať rôzne dovtedajšie nedostatky v znalosti obrábania pôdy, poznávať možnosti, ktoré pôda nového domova dáva, slovom prekonať jednu veľkú skúšku, ktorej výsledkom je, že Slováci v Juhoslávii a v južných oblastiach Maďarska sú považovaní za vynikajúcich roľníkov, za veľmi dobrých a usilovných robotníkov. Keď si zisťujeme stav výroby, konkrétne stav poľnohospodárskej výroby v období, keď z pôvodnej vlasti odchádzali a v tých oblastiach, z ktorých prichádzali, dostávajú sa domáce zovšeobecnenia a naše novšie zistenia do rozporných polôh. Slovensko 18. a 19. storočia sa v populárno-historickej literatúre označuje ako Slovensko veľmi biedne, nedostatočne pripravené na zvládnutie európskeho civilizačného procesu, hovorí sa aj o tom, že vtedajšie Slovensko je biedne a zaostalé aj vo svojich kultúrnych formách, v odevu, v architektúre a vôbec v spôsobe života vidieckych dedinských vrstiev. Hovorím o niektorých historických zovšeobecneniach a ich ďalšom popularizovaní. Podľa naznačeného, ak sa predpokladá, že všeobecný hospodársko-kultúrny vývin Slovenska prebiehal priamočiaro od nižšieho k vyššiemu, bol by teda stupeň výroby, stupeň kultúry, s ktorým Slováci v 18. a 19. storočí odchádzali na Dolnú

zem, veľmi nízky. Materiál, ktorý získavame novšími výskumami na Dolnej zemi, nás upozorňuje, že to nie je tak. Slováci prichádzali s určitou sumou vypracovaných agrotechnických, technických i spoločenských znalostí noriem, inak by neboli obstáli v novom svojom položení. Netreba samozrejme zabúdať na závažné všeobecné faktory osídľovania, ako bol záujem osídľovateľov tohto územia všemožne zabezpečiť čo najrýchlejšie osídlenie pustých oblastí, teda i na pomoc pre tých, ktorí sa pristahovali. Slováci však skúšku aklimatizácie a adaptácie veľmi rýchlo a veľmi dobre zvládli. Znamená to, že už doma museli byť na ňu pripravení, už doma museli poznať, resp. ovládať také techniky obrábania pôdy, že im nové prostredie, nové klíma, nové úlohy neboli nezvládnuteľné. Nepopierateľne veľký význam v tomto procese adaptácie majú dlhodobé a opakované cesty „sezónarov“ Horniakov na Dolnú zem, boli medzistupňom v postupnom poznávaní a osvojovaní si nového prostredia. Je potrebné v tomto smere ďalej bádať, sledovať vývin výrobných síl Slovenska z hľadiska hospodárskych a kultúrnych dejín, sledovať konkrétne predkolonizačné obdobia, v ktorých na Slovensku pravdepodobne existovali vyššie formy, ako to predpokladajú zovšeobecnenia. Ak by som teda mala uzavrieť štvrtý podnet, ktorý nám poskytuje výskum enkláv a diaspor na Dolnej zemi z hľadiska kontextu s vývinom materskej kultúry, je to vlastne podnet, ktorý nás upozorňuje na potrebu precíznejšie overovať si získané poznatky o vývoji, príp. o stave Slovenska v období pred odchodom Slovákov na Dolnú zem, resp. i revidovať niektoré príliš všeobecné, možno unáhlené, možno veľmi jednostranne postavené stanoviská.

To sú stručne zhrnuté dva východiskové prístupy, dva okruhy, ktoré doteraz poskytujú materiály získané pri výskume enkláv

a diaspor na Dolnej zemi. To sú vlastne dve polohy, ktoré vedľa seba existujú. V týchto polohách pracujeme viac-menej všetci, či si to už uvedomujeme, alebo nie. Situácia vo výskume enkláv sa skvalitňuje v tom zmysle, že máme čoraz vyššie nároky, že čoraz hlbšie a lepšie vidíme vedecký prínos údajov o existencii slovenského etnika mimo svojho etnického územia. Treba, aby sa dva načrtnuté prístupy simultánne rešpektovali i naďalej pri výskume tradičnej kultúry Slovákov na Dolnej zemi. Po prvé, aby sa rešpektoval pohľad na Dolnú zem ako mnohoetnickú a mnoho-kultúrnu oblasť, v ktorej v nerovnakých ekologických predpokladoch žije i slovenská tradičná kultúra a po druhé, aby Dolná zem, presnejšie z nášho hľadiska jej tradičná kultúra, sa skúmala v kontexte slovenskej ľudovej kultúry. Vyzdvihovanie a prílišné presadzovanie ktoréhokoľvek z týchto dvoch pohľadov pri sledovaní javov ľudovej kultúry na Dolnej zemi mohlo by znamenať zníženie vedeckého pohľadu a v konečnom dôsledku aj zníženie očakávaného vedeckého výsledku.

Súvislosti, v ktorých sa od začiatku osídlenia Slovákov na Dolnej zemi táto kultúra nachádzala, či už išlo o jej kompaktné alebo roztrúsené sídla, sú súvislosti interetnické. Preto zdôrazňujeme potrebu simultánnosti uvedených dvoch pohľadov, pretože ony

zachycujú tieto okolnosti existencie vo väčšej šírke. Pohyb a sťahovanie častí národov do prostredia národov iných je vôbec pre ľudskú spoločnosť odvekým a všeobecným procesom a vytvára pre obraz o historických cestách vývinu kultúry ľudskej spoločnosti svojho druhu zvláštne hodnoty. I veľké kultúry nestali sa veľkými preto, že sa izolovali od iných kultúr, ale preto, že sa dokázali tvorivo zmocniť, resp. i rozvinúť vplyvy iných kultúr, ktorým boli vystavované. Ovplyvnenie tradície istého etnického celku tradíciou iného celku, tradíciou iného národa nemusí znamenať ustrnutie, či nivelizovanie tej prvej, ale podľa predpokladov živej, z vlastnej tradície vychádzajúcej tvorivej adaptability môže byť i povzbudením pre ňu, môže byť novou tvorbou. Tu niekde vlastne spočíva zábezpeka pokračovania živého procesu, živého prúdu osvojovania a tvorby ľudskej kultúry vôbec. V týchto súvislostiach naša úloha nadobúda veľmi závažnú podobu, príznačlivý vedecký poznávateľný význam.

Zdá sa, že výsledky doterajších výskumov naznačujú i skončenie jednej etapy, ktorá by sa dala nazvať i etapou náhodného zväčša individuálneho záujmu. Pristúpilo sa k sústredenému záujmu, od úzko vlastivedného pohľadu k pohľadu širšiemu, skutočnému vedeckému spracovaniu tejto problematiky.

Резюме

В своей статье автор избрала два подхода к решению вопросов изучения традиционной культуры словацких колоний и диаспор на бывшей венгерской Долной земле. При первом подходе важно определение понятия «Долна зем» с точки зрения экологии традиционной народной культуры живущих здесь словаков, а потом конкретных особенностей процесса развития этой культуры. Диаспора и колония с точки зрения экологии являются не одинаковой средой существования традиционной культуры.

При другом подходе автор пытается рассматривать Долну зем с точки зрения контекста традиционной культуры живущих здесь словаков с развитием основной словацкой народной культуры. С этой точки зрения она приводит несколько импульсов, которые предоставляет в этом смысле изучение Долной земли уж и на основании проведенных до сих пор исследований.

I. Особенный способ заселения словаками Долной земли, растянувшийся на многие десятилетия и даже столетия создал и особый способ формирования признаков их культуры. Бывшая венгерская Долна зем с точки зрения изучения жизни и культуры переселившихся сюда словаков не является одной целостной областью их традиционной культуры. В этом смысле для этнографов и фольклористов она является областью неоднородных форм, неоднородных ценностей, но и не одностороннего современного процесса исследования. В зависимости от того, как длительное заселение постепенно выкристаллизовывалось — этнически относительно компактно или рассеянно (т. е. в колониях или диаспорах), создались и различные условия для последующей жизни первоначальной принесенной традиционной культуры. Экология этих двух сред (колонии и диаспоры) различна; различны и итоговые картины развития традиций. Колония обладает скрепляющими тенденциями. В определенном смысле она является каким-то новым, живым организмом, который в новой среде как-будто замыкается в себе и потом из себя далее черпает и создает. При образовании культурного профиля колонии речь идет, с одной стороны, о творческом процессе взаимных влияний культуры эмигрантов и культуры новой среды; но с другой стороны, речь идет в особенности о собственном творческом процессе влияния внутри самого состава эмигран-

тов, которая в стадии переселения не всегда является единой по культуре, а наоборот, разнообразна по различиям своих локальных культурных признаков. Амальгамой создания будущего культурного единства колонии не всегда бывает компонент, регионально или локально наиболее многочисленный, как это можно было бы предположить, но тот, который наиболее силен по своей культуре и традиции, ее разрабатанности, ее формальному диапазону, ее структуре.

Колония в качестве нового организма, сплавя своих членов и налагая на них новые формы, создает свои собственные новые внутренние закономерности.

Процесс интеграции словацких эмигрантов в колонии на Долной земле поколение наших исследователей не отметило, он протекал, очевидно гораздо раньше.

Наше поколение гораздо чаще фиксирует такие условия существования первоначальной принесенной традиционной культуры, когда в рассеянных диаспорических условиях последняя остается одинокой. Поэтому она и поддается постепенно, а иногда и очень быстро, как бы качественно всем влияниям другого этнического окружения какими являются: национальная ассимиляция, необходимость готовности к адаптации, которая часто носит характер бескультурности, утрата необходимости преемственности принесенной культуры и особенно утрата потребности соблюдать нормы этой культуры. В возможном опыте нынешнего квантитативного распределения словацкого меньшинства на Долной земле в колонии и диаспоры было бы обнаружено, что однозначно преобладают ли спорические экологические условия существования ее традиционной культуры. Исследование диаспор является более сложным, хотя и более узким по использованию методов исследования.

Изучение словацких колоний и диаспор, понимаемое во взаимосвязанности с развитием особой, многоэтнической, или же и многокультурной области, какой является Долна зем, способствует и обрисовке Долной земли в качестве важной историко-культурной области Европы. Речь идет здесь о сложном вопросе прослеживания вклада отдельных культур (традиционных культур) в культуру новой жизненной среды, новой области эмигрантов. Эта сфера деятельности, кото-

рую автор выбрала из круга проблем в качестве первого исходного пункта исследования, только еще ожидает словацких этнографов. Познания, приобретенные в этой сфере деятельности, необходимо будет сопоставить с данными ученых тех стран, в которых словацкие колонии и диаспоры живут.

II. В другом кругу проблем, выбранном автором в качестве исходной точки, рассматривается материал, полученный при изучении Долной земли, в контексте с данными о развитии народной культуры в Словакии.

Из результатов изучения традиционной культуры словаков на бывшей венгерской Долной земле, проведенных до сих пор, следует, что ее основа, развитие и образование некоторых новых форм берет свое начало в ресурсах традиционной словацкой народной культуры на прежней родине, что своей специфической долей и в последующих фазах развития она с ней неразрывно связана, в результате чего расширяется и объем материнской культуры в целом. Это открытие ставит перед словацкими этнографами дальнейшие вопросы для изучения, ответы на которые помогут обогатить, а возможно, и пересмотреть круг знаний о развитии народной культуры на собственной национальной территории.

В качестве первого вопроса автор выбрала рассуждение о действенности гипотезы, что изучение словацких колоний и диаспор необходимо потому, что оно дает материалы, которые мы можем в рамках реконструкции развития народной культуры нашей нации считать более старыми. Она рассматривает здесь в первую очередь проблематику возврата к более старым по своему развитию формам народной культуры.

Второй круг вопросов образуют рассуждения о необходимости контактов колонии с прежней родиной, или же о заимствовании таких явлений, которые возникли позднее в традиционной культуре прежней родины.

В качестве третьего круга вопросов автор выбирает процесс интеграции колонии, сравнивая его с изучением этнографических областей в Словакии, соответствующих интеграционных факторов и последствий.

Четвертым вопросом является определение, как могут сведения, полученные в результате изучения колоний и диаспор, помочь в обобщении данных о развитии Словакии. Она указывает, что некоторые открытия требуют и пересмотра обобщений, произведенных до настоящего времени.

В заключение автор высказывает мнение, что изучение традиционной культуры словаков на бывшей венгерской Долной земле может получить научно достоверное объяснение, если в последующих исследованиях будут одновременно соблюдаться оба упомянутых подхода.

Во-первых, рассматривать Долную землю как многоэтническую и многокультурную область, в которой в неодинаковых экологических условиях живет и словацкая традиционная культура; во-вторых, изучать словацкую традиционную культуру Долной земли в контексте словацкой народной культуры. Выдвигать на передний план или излишне придерживаться любого из упомянутых двух подходов в изучении явлений народной культуры, могло бы означать снижение научности суждений, а, в конечном результате, и снижение научности разработки этого вопроса.

DIE EHEMALIGE UNGARISCHE DOLNÁ ZEM ALS INTERESSEGENGENSTAND DER SLOWAKISCHEN ETHNOGRAPHISCHEN WISSENSCHAFT

Zusammenfassung

Die Autorin erwählte sich in ihrem Beitrag zwei Zutritte zur Lösung der Fragen des Studiums der traditionellen Kultur slowakischer Enklaven und Diaspora-Gemeinden in der ehemaligen ungarischen Dolná zem. Bei dem ersten Zutritt ist die Abgrenzung des Begriffes „Dolná zem“ vom Gesichtspunkt der Ökologie der traditionellen Volkskultur der hier lebenden Slowaken wichtig, genauer gesagt die Eigenarten des Entwicklungsprozesses dieser Kultur. Die Diaspora und Enkla-

ve bilden vom Aspekt der Ökologie ungleiche Umwelten der Existenz der traditionellen Kultur.

Im zweiten Zutritt ist die Autorin bestrebt, die Dolná zem vom Gesichtspunkt der traditionellen Kultur der hier lebenden Slowaken mit der Entwicklung der mutterländischen slowakischen Volkskultur zu betrachten. Von diesem Standpunkt aus führt sie einige Anregungen an, die das Studium schon aufgrund der bisherigen Erforschung in der Dolná zem in diesem Sinne bietet.

I. Die Eigenart der Besiedlung der Slowaken in der Dolná zem, die lange Jahrzehnte oder sogar Jahrhunderte dauerte, schuf auch die Besonderheit der Merkmale ihrer Kultur. Die ehemalige ungarische Dolná zem, vom Gesichtspunkt des Studiums des Lebens und der Kultur der hierher eingewanderten Slowaken bildet kein kompaktes Gebiet ihrer traditionellen Kultur. In diesem Sinne stellt sie für die Ethnographen und Folkloristen ein Gebiet uneinheitlicher Formen, uneinheitlicher Werte aber auch eines ungleichen gegenwärtigen Erforschungsvorganges dar. Demnach, wie sich die langdauernde Besiedlung allmählich kristallisierte, ob ethnisch relativ kompakt oder verstreut (also ob in Enklaven oder Diaspora-Gemeinden), wurden auch die unterschiedlichen Bedingungen für das weitere Lebensschicksal der ursprünglichen mitgebrachten traditionellen Kultur geschaffen. Die Ökologie dieser beiden Umwelten (der Enklave und der Diaspora) sind unterschiedlich, unterschiedlich ist auch das resultierende Bild der Entwicklung der Traditionen. Die Enklave hat vereinende Tendenzen. Es handelt sich in gewissem Sinne um einen neuen lebenden Organismus, der sich als ob in der neuen Umwelt in sich abschließt und dann aus sich selbst weiter schöpft und schafft. Bei der Gestaltung des kulturellen Profils der Enklave handelt es sich einerseits um den schaffenden Prozeß der Einflüsse zwischen der Kultur der Einwanderer und der Kultur der neuen Umwelt; aber andererseits handelt es sich hauptsächlich um den eigentlichen schaffenden Prozeß der Einflüsse innerhalb der Komponente der Einwanderer selbst, die im Stadium der Einwanderung nicht immer kulturell einheitlich sondern im Gegenteil vielfältig in ihren lokalen kulturellen Merkmalen ist. Hier wird nicht zum Amalgam der Gestaltung der zukünftigen Kultureinheit der Enklave immer die regional oder lokal zahlreichste Komponente, wie man voraussetzen könnte, sondern diejenige, die in ihrer Kultur und Tradition, durch deren Ausarbeitung, durch deren formellen Umfang, durch deren Struktur die stärkste ist.

Die Enklave als neuer Organismus, die ihre Mitglieder vereint und sie durch neue Normen verpflichtet, bildet für sich eigene neue innere Gesetzmäßigkeiten.

Der Integrationsprozeß der slowakischen Einwanderer in die Enklaven der Dolná zem wurde von der Generation unserer Forscher nicht erfaßt, anscheinend verlief er um vieles früher.

Unsere Generation erfaßt um vieles häufiger solche Existenzbedingungen der ursprünglichen mitgebrachten traditionellen Kultur, wenn sie in

verstreuten diasporischen Bedingungen vereinsamt steht. Deshalb unterliegt sie manchmal allmählich, ein andermal jedoch wiederum sehr schnell anscheinend qualitativ allen Faktoren einer anders-ethnischen Umzingelung, wie zum Beispiel die Nationalitätsassimilation, die Notwendigkeit einer bereitwilligen Adaptation, die oft den Charakter der Akkulturation hat, der Verlust des Bedürfnisses der Kontinuität der mitgebrachten Kultur, besonders der Verlust der Normen dieser Kultur sind.

Bei dem möglichen Versuch über die heutige quantitative Verteilung der slowakischen Minderheit in der Dolná zem in Enklaven und Diaspora-Gemeinden würde man feststellen, daß die diasporischen ökologischen Bedingungen der Existenz ihrer traditionellen Kultur eindeutig überwiegen. Die Erforschung der Diaspora ist komplizierter, wenn auch enger in der Anwendung der Forschungsmethoden.

Die Erforschung der slowakischen Enklaven und Diaspora-Gemeinden, begriffen im Zusammenhang mit der Entwicklung eines besonderen, viel-ethnischen, bzw. auch vielkulturellen Gebietes, wie es im Falle der Dolná zem ist, trägt auch zur Beschreibung der Dolná zem als eines bedeutungsvollen historisch-kulturellen Gebietes Europas bei. Es handelt sich hier um die komplizierte Frage der Verfolgung des Beitrages einzelner Kulturen (traditioneller Kulturen) für die Kulturen der neuen Lebensumwelt, des neuen Einwanderungsgebietes. Diese Tätigkeitssphäre — aus dem Problembereich, den sich die Autorin in ihrem Beitrag als den ersten der Ausgangspunkte der Forschung erwählte — erwartet noch die slowakischen Ethnographen. Die Erkenntnisse, zu denen man in dieser Tätigkeitssphäre gelangen wird, werden mit den Wissenschaftlern jener Länder unbedingt konfrontiert werden müssen, in denen sich die slowakischen Enklaven und Diaspora-Gemeinden befinden.

II. In dem zweiten Problembereich verfolgt die Autorin das aus der Erforschung der Dolná zem gewonnene Material und zwar im Kontext mit den Erkenntnissen über die Entwicklung der Volkskultur in der Slowakei.

Aus den bisherigen Ergebnissen des Studiums der traditionellen Kultur in der ehemaligen ungarischen Dolná zem geht hervor, daß ihre Basis, Entwicklung und Gestaltung einiger neuer Formen aus den Quellen der traditionellen slowakischen Volkskultur in der ursprünglichen Heimat entspringen, daß sie mit ihrem spezifischen Anteil auch in weiteren Entwicklungsphasen daran konti-

nuiertlich anknüpfen, womit sie eigentlich auch das gesamte Global der mutterländischen Volkskultur erweitert. Diese Feststellung bietet den slowakischen Ethnographen weitere Studienanregungen, die bereichern, den Kreis der Erkenntnisse über die Entwicklung der Volkskultur auf dem eigenen Nationalterritorium vielleicht auch revidieren können.

Für den ersten Antrieb erwählte die Autorin die Erwägung über die Einwirkung der Hypothese, daß die Erforschung der slowakischen Enklaven und Diaspora-Gemeinden deswegen notwendig ist, weil sie Materialien bietet, die man im Rahmen der Rekonstruktion der Entwicklung der Volkskultur unseres Volkes als ältere einreihen kann. Sie befaßt sich hier besonders mit der Problematik der Wiederkehr zu den entwicklungsmäßig älteren Formen der Volkskultur.

Den zweiten Anregungskreis bilden Erwägungen über das Bedürfnis der Kontakte der Enklave mit der alten Heimat, bzw. über die Übernahme solcher Erscheinungen, die später in der traditionellen Kultur der alten Heimat entstanden.

Für den dritten Anregungskreis wählt die Autorin die Frage des Integrationsprozesses der Enklave, indem sie diesen Prozeß mit der Forschung der ethnographischen Gebiete in der Slowakei, der betreffenden Integrationsfaktoren sowie Ergebnissen vergleicht.

Zum vierten Antrieb dient die Feststellung, wie die durch die Erforschung der Enklaven und Diaspora-Gemeinden gewonnenen Erkenntnisse in der Verallgemeinerung der Angaben über die Entwicklung der Slowaken helfen können. Sie macht darauf aufmerksam, daß einige Feststellungen auch zur Revision der bisherigen Verallgemeinerungen drängen.

Im Abschluß spricht die Autorin ihre Ansicht aus, daß man die Erforschung der traditionellen Kultur der Slowaken in der ehemaligen ungarischen Dolná zem wissenschaftlich verläßlich klarlegen kann, wenn bei den weiteren Erforschungen beide angedeuteten Zutritte simultan respektiert werden.

Erstens der Anblick auf die Dolná zem als aus ein viel ethnisches und vielkulturelles Gebiet, auf dem in ungleichen ökologischen Voraussetzungen auch die slowakische traditionelle Kultur lebt, zweitens, daß man die slowakische traditionelle Kultur der Dolná zem im Kontext der slowakischen Volkskultur erforschen wird. Das Hervorheben oder das übermäßige Durchsetzen eines von den angeführten zwei Zutritten könnte eine Herabsetzung des wissenschaftlichen Anblickes und im Schlußeffekt auch eine Herabsetzung der wissenschaftlichen Erarbeitung dieser Frage bedeuten.

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Словацкой Академии Наук
Год издания 23, 1975, № 2
Издается четыре раза в год
«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук
Редакторы Д-р Боžена Филова и Павол Стано
Адрес редакции: 884 16 Братислава, Клеменсо-
ва 27

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift der Slowakischen Akademie der
Wissenschaften
Jahrgang 23, 1975, Nr. 2. Erscheint viermal im
Jahre
Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowaki-
schen Akademie der Wissenschaften
Redakteure Rhd. Božena Filová und Pavol Stano
Redaktion: 884 16 Bratislava, Klemensova 27

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Slovak Academy of Sciences
Volume 23, 1975, No. 2.
Published quarterly by VEDA, the Publishing
House of the Slovak Academy of Sciences
Managing Editors PhDr. Božena Filová and Pavol
Stano
Editor: 884 16 Bratislava, Klemensova 27, Czecho-
slovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Académie slovaque des sciences
Anné 23, 1975, No. 2. Paraît quatre fois par an
Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie
slovaque des sciences
Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et Pavol Stano
Rédaction: 884 16 Bratislava, Klemensova 27

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Časopis Slovenskej akadémie vied
Ročník 23, 1975, číslo 2 — Vychádza štyri razy
do roka

Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie
vied

Hlavná redaktorka PhDr. Božena Filová
Výkonný redaktor Pavol Stano
Výtvarná redaktorka Viera Miková

Redakčná rada: Prof. dr. Rudolf Bednárík, dr.
Soňa Burlasová dr. Emília Horváthová, dr. Soňa
Kovačevičová, dr. Milan Leščák, dr. Michal Mar-
kuš, doc. dr. Ján Michálek, dr. Ján Mjartan, doc.
dr. Štefan Mruškovič, dr. Viera Nosáľová, doc.
dr. Ján Podolák, dr. Antonín Robek.

Redakcia: 884 16 Bratislava, Klemensova 27

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného po-
vstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné predplatné
Kčs 80,—

Výmer SÚTI č 8/6

Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky
a predplatné prijíma PNS — ústredná expedícia
tlač, administrácia odbornej tlač, Gottwaldovo
nám. 48, Bratislava. Možno objednať aj na každej
pošte alebo u doručovateľa. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — ústredná expedícia
tlač, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie
vied, 1975

Distributed in the Socialist countries by SLOV-
ART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Cze-
choslovakia. Distributed in West Germany and
West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-
8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik
Deutschland. For all other countries, distribution
rights are held by JOHN BENJAMINS, N. V.,
Periodical Trade, 54 Warmoesstraat Amsterdam,
Netherlands.